

Unitat 6 DEMOGRAFIA

1. L'evolució de la població mundial



L'evolució de la població ha variat molt segons el període a la història que s'ha donat. El primer cens demogràfic que es va fer va tenir lloc el segle XIX. Abans d'aquest, per tal de conèixer dades referents a la quantitat de població ens havíem de confiar dels registres parroquials, en els quals hi tenien constància els naixements i les defuncions.

Respecte a l'època de l'imperi romà, no es tenen dades exactes, sinó que en alguns documents conservats podem trobar dades demogràfiques remotes amb les que poder fer aproximacions. Així doncs, per conèixer una dada històrica es realitzen hipòtesis.

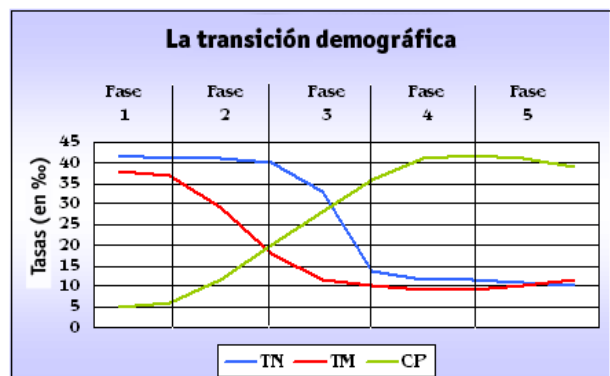
Es calcula que abans de l'imperi d'Alexandre Magne sobre la Terra hi havia una petita població de tant sols 100 milions d'habitants (hipotèticament). Població relativament molt petita però la qual ha seguit una trajectòria força constant al llarg dels segles. A la major part de la història el creixement de la població no ha estat gaire accelerat degut a dos factors: l'alta mortalitat i l'elevada natalitat.

Entre els anys 1700 i 1750 es va produir una explosió demogràfica, moment en el que va tenir lloc la Revolució Industrial al continent europeu, la qual anà acompanyada d'una revolució agrària amb la que el rendiment de la terra va augmentar molt, obtenint així molt de producte agrícola i donant alhora un gran impuls a la ramaderia, dos fets que van millorar l'alimentació humana en força mesura. Des de llavors la població a crescut en 5.000 milions d'habitants.
→ **Explosió demogràfica**

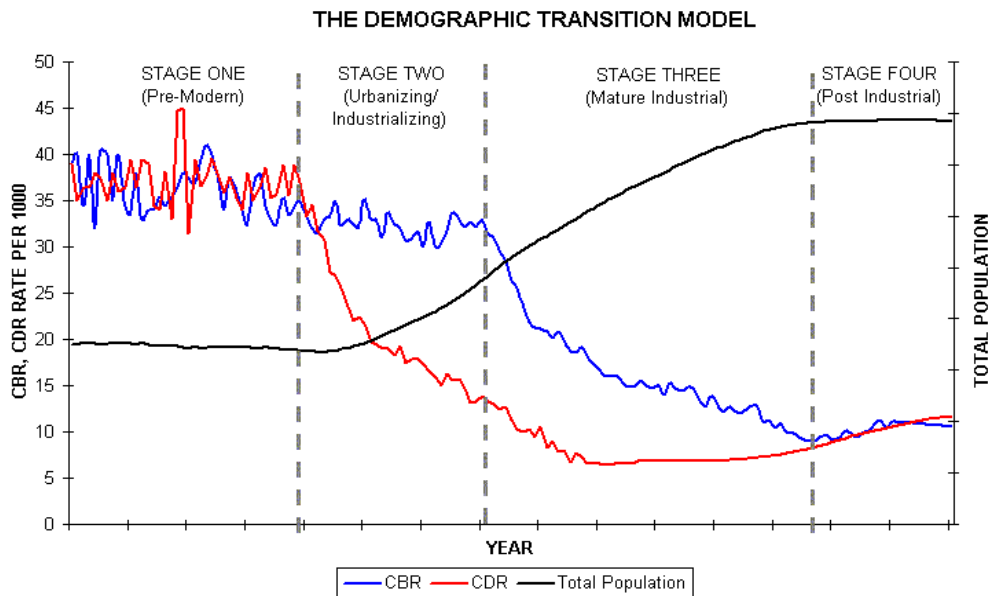
2. Model de transició demogràfica

Els estudis realitzats per mesurar el creixement de la demografia arreu del món i les causes de la seva evolució han estat basats en els canvis demogràfics que s'han produït a Europa al llarg del temps, esdevenint així un model únic i global. Això ha fet que tots els estudis relacionats amb la demografia històrica prenguessin com a referència el model europeu, esdevenint per tant un **europocentrisme demogràfic**.

La transició demogràfica, que podem observar en el gràfic, és, doncs, la teoria sobre l'evolució demogràfica del món des de l'edat mitjana, normalment, fins a hores d'ara. La transició demogràfica està dividida en cinc fases tot i que en alguns casos es poden trobar gràfics dividits en quatre fases. A més a més, els gràfics sobre la transició demogràfica aporten tres tipus d'informació més: la taxa de mortalitat, la taxa de natalitat i el creixement de la població, natural o vegetatiu.



Etapes de la transició demogràfica



I. L'Antic Règim Demogràfic

Imperi Romà o Edat mitjana – 1a Revolució Industrial (1750)

Etapa molt irregular ja que és existent una alta taxa de natalitat però alhora hi ha contínues fluctuacions causades per:

- **Les Epidèmies:** Les malalties poden afectar la fertilitat de les dones, mort de dones.
- **Les Guerres:** Falta d'homes, que marxaven als fronts. Quan acabava la guerra tornava a pujar la natalitat.
- **Fam:** Crisis de subsistència: plagues a l'agricultura que afectaven la collita, provocant així fam que afeblia a les dones i les impedia tenir fills, ja que en períodes de fam el cos reacciona amb la negació de la menstruació.

A més, la mortalitat també tenia unes xifres molt elevades, degut a:

1. **Malalties:** falta d'assistència sanitària, poca higiene, poques medicines.
2. **Fam**
3. **Guerres**
4. **Mortalitat infantil** elevadíssima perquè els nens els era difícil superar els primers dies de vida, sobretot en èpoques de fred.

No hi havia creixement vegetatiu perquè la taxa de natalitat i la de mortalitat eren molt semblants. A les èpoques de bonança, en que s'obtenien bones collites i les malalties no tenien tanta presència, la població creixia.

Entre el 1348 i el 1368 va tenir lloc un moment d'alta mortalitat quan va aparèixer la **pesta negra**. La població europea va quedar reduïda a la meitat per la gran quantitat de morts.

Tot i les fluctuacions comentades anteriorment, la **natalitat**, seguia essent molt alta per les següents raons:

- En haver tanta mortalitat, la població era conscient de la necessitat de tenir molts fills per tal de què el màxim nombre d'aquests pogués arribar a l'edat adulta i així ocupar-se de, entre altres coses, el conreu i la família.
- **Nivell cultural:** l'analfabetització i les creences religioses varen provocar que s'augmentés la natalitat. En èpoques d'escassa cultura la religió ha guanyat força (deia que s'havien de tenir el màxim nombre possible i que era pecat no tenir-ne).
- **Fertilitat incontrolada** pel desconeixement del cos humà del poble.
- **Els nens sempre eren mà d'obra**, una gran ajuda a la família més que una boca més que alimentar ja que amb qualsevol cosa s'atipaven.

II. Primera transició.

1a Revolució Industrial (1750) – 2a Revolució Industrial (1820)

La taxa de natalitat continua alta i segueix mantenint oscil·lacions però no pas tantes i tant pronunciades com a l'etapa anterior.

La mortalitat pateix un descens molt marcat degut a:

- **Millora de l'alimentació:** es produeix una revolució agrària que comporta un millor rendiment de la terra. La ramaderia, en conseqüència, també augmenta i s'introdueix a la dieta la carn com un aliment habitual, la qual aporta una gran proporció de proteïnes que donen defenses davant de les malalties.
- **La indústria tèxtil:** es fabriquen teixits que es poden rentar amb molta més facilitat (cotó). Anteriorment es feia servir la llana, que no es podia rentar perquè perdia les seves dimensions i això implicava que la gent tingués poca roba, era cara i a més a més era difícil de rentar. Fins el moment en que es varen fabricar el llençols la gent dormia sobre matalassos de palla que portaven paràsits i que provocaven malalties.
- **Invenció del sabó:** contribuïa a mantenir una bona higiene.
- **Canalització de l'aigua a les ciutats:** nova mesura higiènica que, a més, va disminuir la quantitat de rates, que eren portadores de moltes malalties com ara la pesta.
- **Fi de les guerres dels 30 i dels 100 anys:** aquestes guerres eren un altre element que suposava l'augment de morts.
- **Millora de l'alimentació infantil:** va ser un dels elements bàsic perquè la mortalitat fos baixa. Fins a finals d'aquest període no hi hauran millores sanitàries.

La natalitat augmentà perquè encara era present una mentalitat natalista. Malgrat l'èxode rural a les ciutats, la mentalitat de les persones no canviava perquè la majoria de la gent era analfabeta, tenia un nivell d'estudis molt baix que era aprofitat per la religió per estimular la tinença de fills.

La por a la mortalitat era encara existent pel que calia que es produís un canvi per a que es comencessin a plantejar la tinença de menys fills.

III. Segona Transició

2 Revolució industrial (1820) – Postguerra 2a GM (1950)

La natalitat va començar a disminuir i la mortalitat seguia descendent fins que arribà a estabilitzar-se. Tot això va ser degut a:

- **Nova mentalitat:** la gent es va conscienciar de no tenir tants fills atesa la baixa mortalitat.
- **Regulació laboral infantil:** els nens ja no comencen a treballar als 7 anys; tenen una educació i comencen a generar despeses.
- **Vida a les ciutats:** gran part de la gent vivia a les ciutats i era difícil que les famílies fossin nombroses per inestabilitat laboral.
- **Millora nivell cultural:** sobretot el de les dones, les quals es poden permetre un millor control sobre els aspectes biològics del seu cos.
- **Millores de sanitàries**

Finalment la natalitat s'acosta a la mortalitat. Es troben amb unes taxes tant semblants que el creixement demogràfic s'atura, però es manté alt.

IV. Nou Règim Demogràfic

Postguerra 2a GM (1950) – Actualitat (2010)

Es produeix una disminució per part de les taxes de natalitat i mortalitat, que es mantenen en uns valors similars.

La natalitat va baixar perquè:

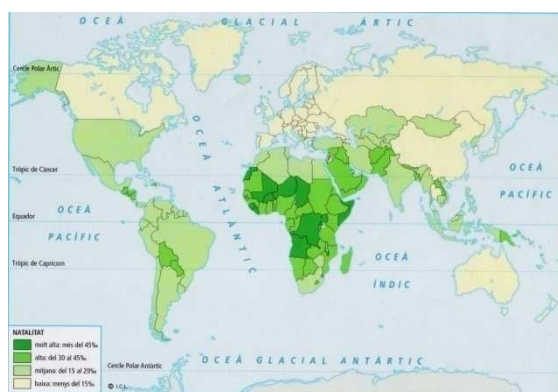
- **Es consolida la nova mentalitat** sobre la natalitat a més de que la religió té un paper menys rellevant en la societat, ja que el nivell cultural augmenta.

- La població cada cop utilitza més **mètodes anticonceptius**, tenint tants fills com es poguessin mantenir.
- **La dona s'incorpora als estudis i al món laboral**, tenint menys temps per cuidar les criatures, pel que solen tenir un o dos fills. Actualment els nens no són considerats com a mà d'obra, sinó que són identificats amb despeses ja que la nostra mentalitat ens porta a voler oferir-los la millor qualitat de vida possible.
- **La formació s'allarga** i, juntament amb aquest canvi de mentalitat, les persones comencen a viure en parella a edats més tardanes, tenint fills a edats més avançades i decidint tenir el menor nombre de fills possible per poder mantenir-los amb bona qualitat de vida.

La població actual viu un moment d'estancament i el moviment natural de la població, és a dir, **l'efecte estructural** (alta vellesa, que provocarà alta mortalitat, però baixa natalitat) provoca fins i tot un cert retrocés. No obstant, el creixement demogràfic s'arriba a mantenir gràcies a la influència de la immigració amb la seva alta natalitat.

3. Natalitat al món

Les taxes de natalitat més altes es troben al continent africà. Això és degut a varis factors que ens recordaran a la situació que va viure Europa abans de la Revolució Industrial, moment en que es va produir l'explosió demogràfica europea. A més a més, també cal parar atenció a la situació dels països desenvolupats i dels intermitjos o en vies de desenvolupament:



Àfrica

Alta natalitat degut a:

- **Les condicions de vida i mentalitat** són els elements que provoquen un augment de la demografia.
- **El tipus d'activitat econòmica** principal és l'agricultura de subsistència, en la que es cal molta mà d'obra, pel que hi ha un difícil accés a l'educació.
- **Les taxes d'analfabetisme** dels adults són molt elevades i, com ja hem comentat, el nivell cultural està relacionat amb la natalitat pel domini que pot exercir la religió sobre la població a més del desconeixement del propi cos humà.
- **La dona** encara és vista únicament com a mare i muller, per tant l'accés a la cultura de les dones no té cap importància.
- **L'elevadíssima mortalitat infantil** i la tradició imposen la tinença de molts de fills per tal de que algun d'ells es pugui fer càrrec del patrimoni familiar heretat i de la pròpia família.

Països desenvolupats, Europa

Baixa natalitat degut a:

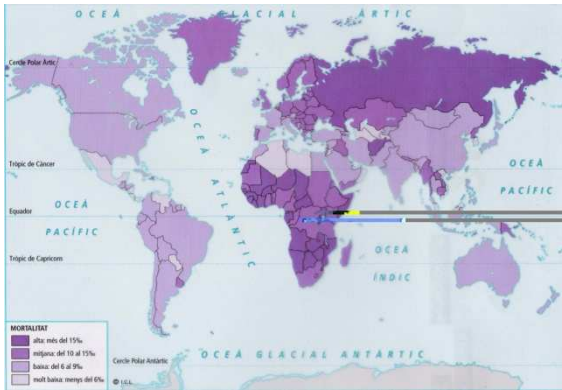
- Canvi de mentalitat natalista.
- Culturització de la població. Criatures vistes com a despeses.
- Religió amb poca influència.
- Ús d'anticonceptius degut al coneixement del seu mode d'ús.
- Baixa mortalitat infantil.
- No obstant, països com els EUA tenen una natalitat destacable degut a la immigració amb mentalitat natalista rebuda. Tot i això, l'Amèrica llatina té menys natalitat que l'Àfrica degut a que molts d'aquests països estan en vies de desenvolupament, cosa que ha afavorit el començament d'un canvi de mentalitat natalista.

Països en vies de desenvolupament

Inici procés de canvi de mentalitat degut a:

- Deslocalització de fàbriques des de països desenvolupats que els estan industrialitzant.
- Èxode rural.
- Polítiques antinatalistes amb les que es donés algun tipus de compensació als ciutadans que moderin la natalitat.

4. Mortalitat al món



La mortalitat més baixa la podem situar a l'Europa occidental, el sud-est asiàtic, Austràlia i al continent americà. Que països en vies de desenvolupament com els llatinoamericans o del sud-est asiàtic tinguin tan baixa mortalitat és degut a que la sanitat ha estat molt millorada en els darrers anys.

Tot i tenir una mortalitat elevada, **l'Europa de l'est** no es pot encasellar en la mateixa situació que l'Àfrica atès que l'est d'Europa ha tingut una fecunditat baixíssima en les darreres dècades, predominant així la gent gran en el conjunt de la població. Per tant, és un bon exemple de **l'efecte estructura** ja que el fet de que la major part de la població sigui gran implica un augment de la mortalitat davant de les baixes natalitats,

assolint així taxes de mortalitat força elevades.

En canvi, a **Àfrica** la mortalitat és elevada a causa de les condicions de vida que pateixen molts dels seus habitants, patint fam i malalties com la **SIDA** i que no poden tractar adequadament per la incapacitat sanitària que tenen per tractar la malaltia, ja que els retrovirals per tractar la malaltia tenen una patent que els fa ser molt cars. A més destaca la mortalitat infantil i de les dones durant el part. Si no existissin les patents farmacèutiques aquests medicaments serien més barats.

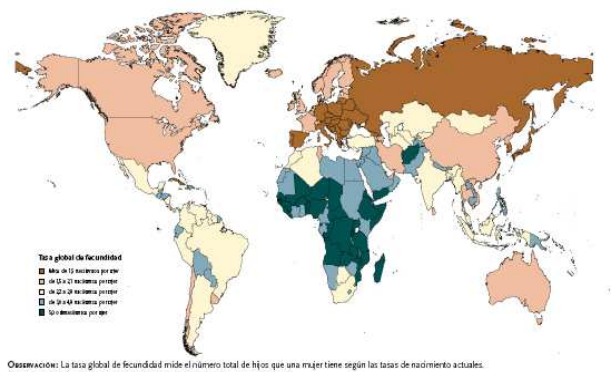
Alguns **països en vies de desenvolupament** han tingut grans baixades de mortalitat degut al gran millorament dels seus sistemes sanitaris.

5. Fecunditat al món

Les taxes de fecunditat més baixes es troben a les zones més desenvolupades del planeta.

Àfrica té la taxa de fecunditat més elevada del planeta. Les raons són les mateixes que les de la taxa de natalitat.

Quan un país té molts naixements normalment és un país amb una població jove important, per tant amb un sector de dones en edat fèrtil molt gran; a més de tenir una sèrie de tradicions que influeixin molt, com ara les creences religioses i la cultura. Tanmateix, l'elevat nombre de naixements es deuen a l'alta mortalitat infantil, ja que han d'assegurar-se de tenir fills que arribin a ser grans.



Observació: La taxa global de fecunditat mide el número total de hijos que una mujer tiene según las tasas de nacimiento actuales.
Fuente: C. Haub and M.M. Kent. Cuentos de datos de la población mundial 2008.

En països subdesenvolupats hi ha moltes dones en edat fèrtil que aporten dades de fecunditat molt altes. De fet, el primer fill el tenen essent molt joves, amb tant sols 15 o 16 anys, sent un indicador de la falta de mètodes anticonceptius. En canvi en un país desenvolupat la mitjana d'edat de la dona quan té el primer fill són els 30 anys.

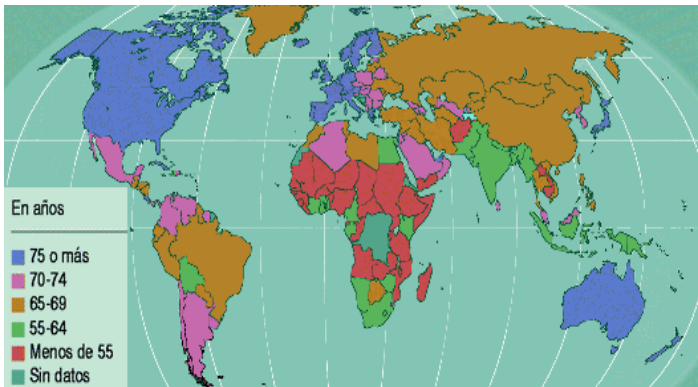
Si ens fixem en **Europa**, les tres penínsules mediterrànies (ibèrica, itàlica i grega) i sobre tot Europa de l'est figuren amb les taxes de fecunditat més baixes del món: un 1,5 fill per dona, sense assegurar així el relleu generacional en ser inferior a 2,1. Per tant, aquestes regions estan en perill de retrocedir demogràficament.

Els països nòrdics, com Noruega, treballen amb estratègies de caràcter polític per promoure la natalitat, amb polítiques pronatalistes que fomentin l'augment de la natalitat entre els habitants. Aquests països es varen adonar que tenien fecunditats molt baixes i una esperança de vida molt elevada i, davant de l'amenaça de l'efecte estructura previst, varen decidir implantar polítiques socials que ajudessin a les famílies en el sentit social, econòmic i laboral amb ajuts que les motivessin a augmentar la natalitat, com ara subvencions. Polítiques d'aquest caire també s'estan duent a terme en estats com l'espanyol.

Els països de l'**antiga Europa comunista** tenen baixes fecunditats perquè han viscut uns anys amb una situació econòmica molt dura degut a la pertinença a aquest antic sistema econòmic, pel que no es podien permetre la tinença de moltes criatures.

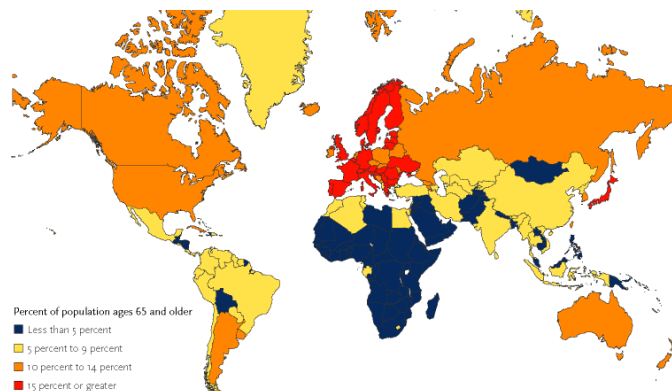
6. Esperança de vida al món

Regions desenvolupades com **Europa** o **Nord-amèrica** tenen una esperança de vida de 80 anys gràcies a la bona alimentació i les mesures sanitàries, sobretot en la medicina preventiva per així detectar malalties en la seva forma inicial i menys hostil. Cal tenir en compte també que s'han pres mesures higièniques molt importants que, a més de millorar la qualitat de vida, actuen de forma preventiva per a certes malalties.



Cal destacar que **països orientals** com Rússia o la Xina tenen una esperança de vida més baixa que la d'occident degut a l'endarreriment causat pel comunisme.

7. Envel·liment al món



Alt envelliment als països del nord i alta fecunditat als del sud.

Països desenvolupats	Països subdesenvolupats
<p><u>Conseqüències envelliment</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Estancament de la població ➤ Menys disponibilitat de mà d'obra. ➤ Mentalitat conservadora ➤ Despeses (jubilacions, assistència sanitària/medicaments) ➤ Assistència social ➤ Allargament edat jubilació <p><u>Baixa Fecunditat</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Manca cotització a la S. Social ➤ Retrocés població ➤ Predomini de població adulta i gran. ➤ Envel·liment ➤ Immigració 	<p><u>Alta fecunditat</u></p> <p>mà d'obra abundant i barata però poc qualificada</p> <p>Problemes ocupació – manca de llocs de treball.</p> <p>Emigració</p>

LES POLÍTIQUES DEMOGRÀFIQUES

Vers la meitat del segle XX, es comença a prendre consciència de l'existència d'un greu problema demogràfic al món. L'any 1954 té lloc a Roma la Primera conferència Internacional, que juntament amb la de Belgrad de 1965, tenen un caràcter tècnic i informatiu. L'any 1974 es realitzà a Bucarest la *Conferència Mundial de la Població*. Per primer cop es va tractar el problema de la població en relació al desenvolupament. Deu anys més tard, 1984, té lloc una nova conferència, aquest cop a Mèxic. El tema central va ser la planificació familiar i com fer arribar els mètodes anticonceptius als països en vies de desenvolupament. Per primera vegada es va parlar també del paper de la dona en tota aquesta problemàtica.

L'any 1994, té lloc la més important de totes les conferències sobre població que s'han fet fins ara. A El Caire es va tractar amb profunditat el paper de la dona. Es va posar de manifest el dret de les dones d'accedir a la llibertat econòmica amb la seva inserció al món laboral, al treball fora de casa; i el seu dret a la cultura, com element de coneixement bàsic per poder decidir sobre temes de reproducció. Tot el que es va tractar a la conferència va ser durament criticat per diversos sectors religiosos. Tant des de l'Islam, com des del Vaticà es van criticar molt les conclusions de la conferència. El món musulmà criticava, sobretot, el canvi de paper que la conferència volia donar a la dona. Per la seva part, el Vaticà centrava les seves crítiques en el control de la natalitat i l'ús de mètodes anticonceptius que promulgava la conferència.

A El Caire també es van tractar altres temes com les migracions, els refugiats i l'envelliment de la població. Aquest fou el tema clau de la Conferència realitzada l'any 2002, en la qual es van posar de manifest, com ja heu treballat, els problemes que l'envelliment de la població pot comportar.

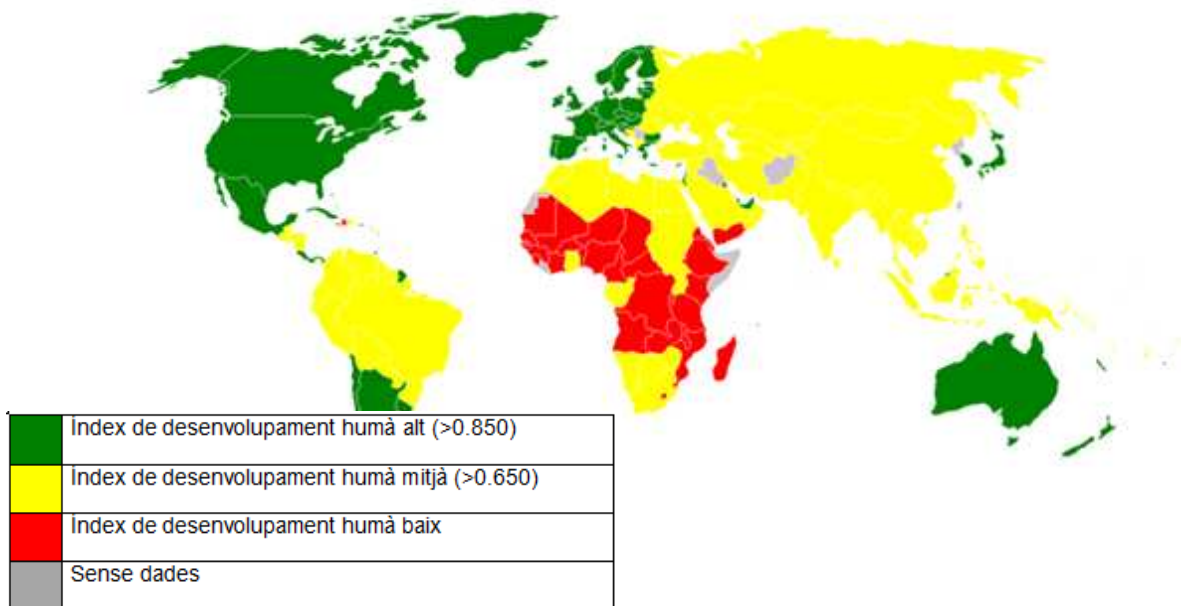
Paral·lelament a les diferents conferències, els governs de diferents països van començar a realitzar **polítiques demogràfiques** de diferents tipus:

- **Polítiques antinatalistes:** Es tracta de fomentar entre la població el control de la natalitat. Aquestes polítiques es poden desenvolupar de diferents formes. Així, les polítiques de desenvolupament socials, d'atenció a la dona, de planificació familiar, de divulgació dels mètodes anticonceptius permeten una reducció de la natalitat i de la fecunditat per pròpia evolució i canvi de mentalitat. Per altra banda, hi ha hagut governs que han considerat que calia portar a terme intervencions més dures i han decretat polítiques com «un fill per parella» practicades a l'Índia i la Xina, països que vivien grans creixements de la seva població. Aquestes polítiques han resultat molt dures per a la població d'aquests països i, si bé han aconseguit els seus objectius, han tingut greus conseqüències socials, com ja hem comentat a classe.
- **Polítiques pronatalistes:** Es tracta de fomentar entre la població l'augment de la natalitat. Aquest tipus de polítiques són habituals, actualment, als països d'Europa. Els primers en desenvolupar-les foren els països nòrdics. Als anys 70 es varen donar compte que l'estancament de la seva població amb fecunditats i natalitats molt baixes els podien portar problemes en el futur. Així, van començar a fomentar polítiques socials d'ajut a la família, no només en el sentit econòmic, sinó també laboral social. Països com Suècia o Noruega fa més de vint anys que tenen lleis que permeten baixes de maternitat molt més llargues, excedències professionals, ajuts econòmics, guarderies gratuïtes... Aquest és el tipus de polítiques que també ara han iniciat els països del Sud d'Europa, com és el cas d'Espanya, per intentar fer front al greu problema de l'envelliment de la seva població.

A El Caire es va introduir un nou indicador per analitzar el grau de desenvolupament d'un país: IDH (*Índex de Desenvolupament Humà*). Aquest indicador és un càlcul a partir de tres paràmetres:

- Esperança de vida que ens indica el nivell de salut d'una comunitat.
- Renda per càpita que ens indica el grau de riquesa d'un país.
- Taxa d'alfabetització d'adults que ens posa de manifest el nivell cultural d'un país.

S'expressa en decimals entre 0 i 1. Es considera acceptable a partir de 0,6. L'IDH dependrà en el futur de la capacitat de control demogràfic, d'eradicar la pobresa i de protegir el medi ambient, ja que l'augment continuat de la població fa previsible un agreujament dels problemes de pressió sobre el medi.



A modus de conclusió podem dir que cal controlar la població. Segons els més catastrofistes, el creixement continuat podria portar a l'exhauriment dels recursos, problemes d'aigua i d'aliment més greus que els actuals, amb efectes molt perjudicials pels ecosistemes. Cal no oblidar però, que a més de la pressió que exerceix la població sobre el medi, hi ha altres elements que també hi incideixen com el nivell de desenvolupament tecnològic i les estructures socials.

LÍMITS I PERSPECTIVES DE FUTUR.

L'augment accelerat de la població del planeta ha obligat a polítics i científics a plantejar-se quina és la capacitat de la Terra per a sustentar tanta gent. Ja al segle XIX van sorgir les primeres teories entorn a aquesta problemàtica. El **maltusianisme** fou la primera d'aquestes teories. Maltus promulgava que mentre la població creixia en progressió geomètrica, els recursos ho feien en progressió aritmètica; per aquest motiu, si no es controlava el ritme de creixement de la població, els problemes de subsistència serien molt greus.

A mitjan del segle XIX va aparèixer el **neomaltusianisme** que reprenia alguns preceptes de la teoria anterior. Establia que com més gran fos el creixement de la població més petita seria l'oferta de capital per persona i el seu nivell de consum seria cada cop més baix, seria cada cop més subdesenvolupat. En aquesta teoria la relació s'establia entre població i subdesenvolupament.

Karl Marx es va oposar al Maltus i va propugnar una nova teoria. Segons ell, el creixement de la població no es pot separar dels diferents models de producció. Així, segons ell, la població no es pot separa de l'economia. La superpoblació només es pot definir en relació als mitjans de producció. Les idees de Marx tendiran al **populacionisme** ja que la superpoblació és relativa, donat que si s'inverteix capital per crear noves indústries la idea de superpoblació, com a gent que no troba els mitjans per subsistir, desapareixeria.

Actualment es considera que intentar calcular la població límit que pot suportar la terra és una especulació, ja que aquest límit canvia quan canvien l'organització tècnica i social. El que sí sembla ser cada dia més clar, és que el creixement de la població ha d'entrar dins uns paràmetres de sostenibilitat, d'equilibri. Ja sabem que la idea d'un **desenvolupament sostenible** queda configurada per intentar trobar l'equilibri entre la població, els recursos que aquesta població explota i el medi ambient, per deixar a les generacions futures un planeta, com a mínim, en les mateixes condicions que l'hem trobat nosaltres.

Davant de tot plegat, quin serà el futur? Com serà la població al segle XXI? Hi ha diferents estudis que han realitzat projeccions de població. En línies generals sembla clar que la fecunditat es mantindrà baixa als països desenvolupats i que seguirà disminuint als països en vies de desenvolupament, Malgrat tot, la població seguirà creixent. Àfrica, serà el continent on la població tindrà un creixement més gran. Àsia, Amèrica i Oceania mantindran un creixement moderat i Europa seguirà en la línia d'estancament que es troba actualment. Els estudis de demografia parlen de tres tipus de projeccions que porten. La projecció baixa indica que la població mundial arribaria 7 mil milions l'any 2020, amb un alentiment important en el ritme de creixement. La projecció mitjana ens parla d'un creixement encara molt important i situa la població mundial sobre els 10 mil milions a l'any 2050. De tota manera, cal tenir present que només són projeccions i que hi ha molts factor que poden fer que canviïn.

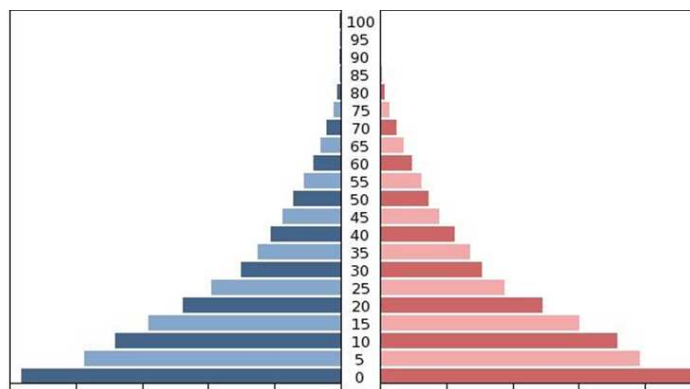
8. Estructura de la població

L'estructura de la població està dividida en dos sectors: les activitats econòmiques que desenvolupa la població activa, per una banda, i l'estructura per edat i sexe, anomenada **piràmide de població**, per l'altra. L'estudi de les piràmides de població va ser iniciat pel demògraf Malthus.

Segons les piràmides que s'han anat creant fins a l'actualitat, en podem diferenciar tres tipus:

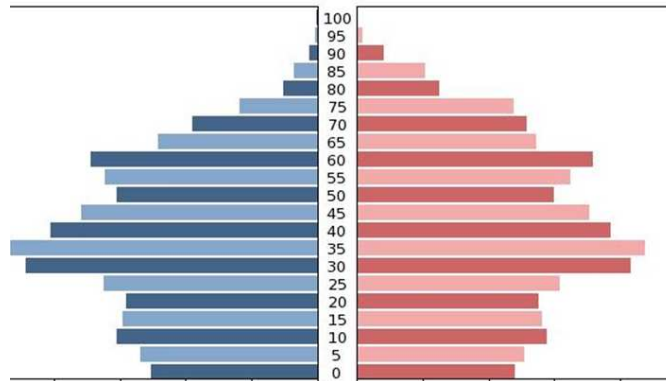
I. Piràmide progressiva:

- Base molt ampla, que representa molta població infantil, per tant amb alta natalitat.
- Si aparegués una osca a l'edat dels 5 anys voldria dir que s'ha produït una alta mortalitat infantil.
- Té un tronc central que s'estreny ràpidament.
- Si el vèrtex superior és molt acusat i punxegut significa que hi ha una elevada mortalitat i baixa esperança de vida, disminuint ràpidament la població a mida que ens fixem en edats majors.



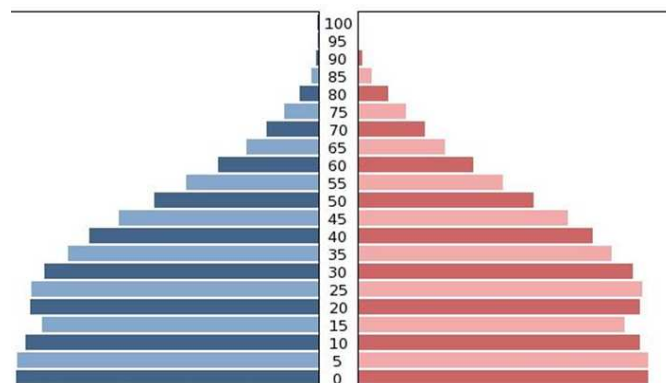
II. Piràmide regressiva:

- Base estreta
- Tronc central ampli i una part superior sense acabament punxegut.
- Baixa natalitat però, al mateix temps, la mortalitat també és molt baixa, i la població no disminueix. Hi ha molta població adulta amb tendència a l'envelliment. Podem deduir, doncs, que anys enrere, la natalitat era força alta, ja que la població adulta de 40 anys destaca sobre la resta.



III. Piràmide estable

- Tenen una base ampla, però la diferència entre la base i el tronc central és poc apreciable.
- A partir dels 60 anys, la població tendeix a disminuir, ja que la mortalitat no és del tot baixa.
- Tendeix a convertir-se en regressiva, ja que acabarà descendint la natalitat.

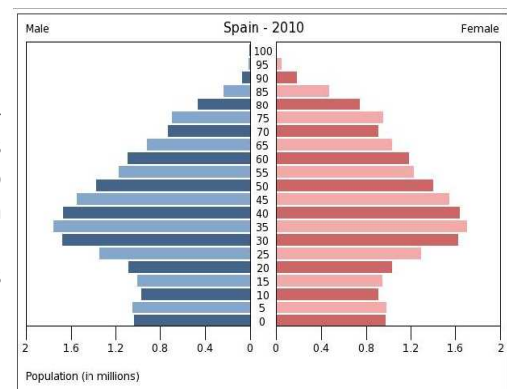


Espanya

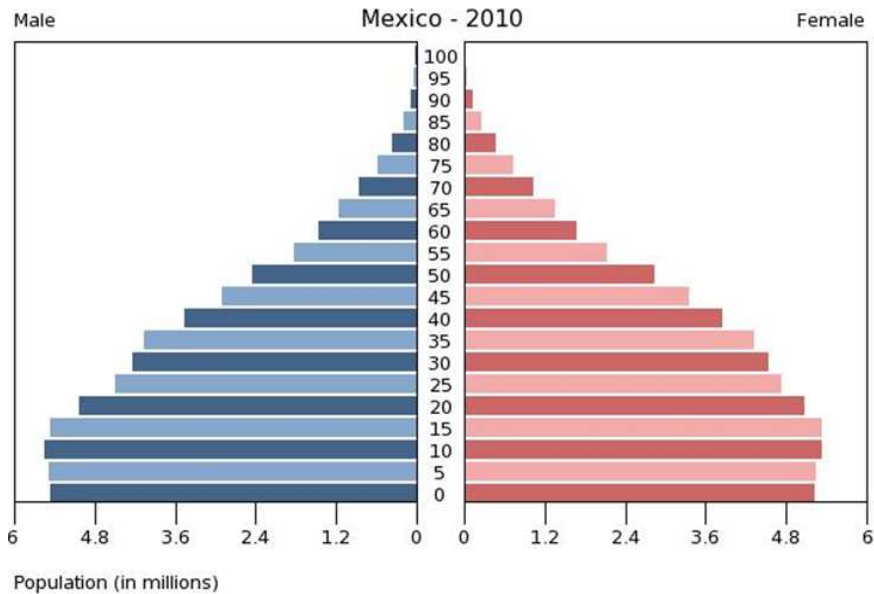
Descripció i interpretació juntes.

Poca natalitat, base molt estreta.

Oscada negativa: Home que lluita a la Guerra Civil Espanyola (18 anys-20). Any 38, en la piràmide els efectes d'aquesta guerra ja no els captem perquè ara suposem que aquestes persones ja tenen 90 anys o més. Però lo que si podem observar amb claredat que encara queda reflectit és que hi ha més dones que homes moltes més. Durant la guerra van nàixer moltes menys criatures que després perquè els homes eren al front, la pobresa impedia a les dones tenir la regla com a reacció corporal.



Comentari del gràfic demogràfic de Mèxic a l'any 2010.



Descripció de la forma de la piràmide.

La forma que té aquest gràfic és de forma piramidal. Veiem que el grup més abundant són els dels joves cada cop que ens acostem al grup dels grans, la població va disminuint. O sigui que la població en Mèxic més abundant és la jove. Podem veure que la diferència entre la demografia femenina i masculina és mínima. Són molt semblants, no hi ha cap diferència.

La natalitat és molt alta ja que veiem una base molt ampla i la mortalitat és molt baixa perquè no s'encongeix la piràmide. I la mortalitat infantil és nul·la ja que no veiem que a partir dels 5 anys el gràfic s'encongeixi, tot el contrari veiem que a partir dels 5 anys la demografia creix una mica.

La fecunditat és alta ja que veiem que hi ha moltes dones entre 15 i 49 anys

I també molts nens.

L'esperança de vida tendeix a ser mitja, no és ni molt alta ni molt baixa veiem que el gràfic encara té dades els 90 anys.

Veiem per últim que les osques de la piràmide no són irregulars l'amplada de la piràmide és va disminuint poc a poc fins a la part superior.

Interpretació de la forma de la piràmide.

Segons la forma de la piràmide podem dir que és una piràmide estable ja que és un país amb molta natalitat i poca mortalitat infantil perquè continuen essent amples les bases.

En quant a les fases del model de transició demogràfic, estem davant la segona transició això degut a que existeix una gran natalitat però que ja està disminuït ja que a Mèxic tenen la seva mentalitat natalista que encara que siguem en uns altres temps a Mèxic encara la religió té molt de pes i la població es deixa influenciar molt.

Un altre motiu de la seva natalitat tan alta és el nivell cultural tan baix que tenen ja que la majoria no té plens coneixements sobre mètodes anticonceptius, encara que disposin d'ells no saben la seva funcionalitat.

Per un altre banda la mortalitat és mínima per la mateixa raó de que les millores sanitàries permeten que la gent pugui accedir amb freqüència al metge i prevenir malalties.

O sigui que Mèxic al ser un país en vies de desenvolupament no es troba ni l'etapa del nou règim demogràfic però tampoc a la de l'antic règim demogràfic.

Està en procés de modernitzar-se.

Veiem que no ha hagut grans irregularitats en el creixement demogràfic de la població la seva mortalitat infantil és mínima perquè encara que no sigui un país desenvolupat tampoc es troba en la situació d'Àfrica. En quant a la fecunditat.

6.- ELS MOVIMENTS MIGRATORIS.

Entenem per migració qualsevol desplaçament de població d'un lloc a un altre. Durant la història de la humanitat s'han produït un gran nombre de desplaçaments de grups humans. Aquestes onades migratòries, històriques, no sempre han estat beneficioses per al país de sortida o per al país d'arribada. En canvi les actuals migracions a Europa (motivades, especialment, per la recerca de treball i de millora de les condicions de vida) han de considerar-se beneficioses per a ambdues parts.

Catalunya i la resta d'Espanya estan rebent, actualment, una onada migratòria, procedent de diverses zones del món (Pakistan, Marroc, Centre i Sud Amèrica, Est d'Europa, Índia, Xina...) amb l'intent d'aconseguir treball en els sectors que requereixen més esforç físic i baixa qualificació professional.

6.1- Tipus d'immigrants.

La influència dels mitjans de comunicació fa que, sovint, quan parlem de la immigració ens referim només a la que "genera problemes", als ciutadans magribins, als subsaharians, als de països sud-americans, de l'Est d'Europa, etc., als sense papers, sense feina, sense casa...

En realitat hi ha més tipus d'immigrants, especialment en funció, de tres situacions

1ª La situació socioeconòmica:

- Directius d'empreses multinacionals o funcionaris de la Unió Europea que es traslladen per promocionar-se professionalment
- Rendistes i jubilats que cerquen millors condicions de vida (clima suau, menjar sa, preus baixos...)
- Treballadors, més o menys qualificats professionalment (operaris, professors d'idiomes, etc.) contractats per a feines específiques.
- Persones pobres i marginades que fugen de la misèria, de l'atur crònic o de la precarietat laboral.

2ª La situació administrativa:

- Nacionalitzats al país de destinació: amb iguals drets i deures que els nadius.
- Ciutadans/es de la Unió Europea: poden circular, treballar i establir-se lliurement.
- Amb permís temporal, o definitiu, de residència i de treball.
- Persones en situació irregular, els "sense papers".

3ª La situació cultural:

- Grups de persones que parlen la mateixa llengua i tenen costums semblants als del país. És el cas dels immigrants procedents de l'Amèrica hispana.
- Grups de persones que parlen llengües "de prestigi" (les d'Europa Occidental), amb la mateixa religió o amb una religió propera (cristians catòlics o protestants, anglicans, etc.) amb costums i mentalitat semblants. És el cas dels immigrants del que anomenem el Primer Món o món occidental.

- Grups de persones d'ètnies no tan properes, per raons geogràfiques, històriques o polítiques. És el cas dels europeus procedents dels Països de l'Est
- Grups de persones d'ètnies i cultures llunyanes, amb religions, llengües i costums molt diferents. Es el cas dels immigrants d'origen africà i asiàtic, principalment.

6.2 Les causes dels moviments migratoris.

Les causes d'emigració del col·lectiu més nombrós, el “emigrats per força”, les hem de cercar en les característiques de la zona del món d'on procedeixen, el Tercer Món. Veiem algunes característiques d'aquests països:

- Són situats, majoritàriament, al sud del paral·lel 30N.
- Representen més de les tres quartes parts de la població mundial.
- Estan mancats sovint de democràcia interna: la inestabilitat política, la guerra, la violència i la inseguretat, s'afegeixen a la pobresa i l'atur.
- Han estat espoliats durant molts anys pels països de l'anomenat **Primer Món**, fins als voltants de l'any 1960, que van aconseguir una certa independència.
- Son explotats, actualment, per les empreses multinacionals, que controlen el comerç mundial: imposen preus alts per a les mercaderies que el **Primer Món** exporta al **Tercer Món** i preus baixos per a les que importa d'aquest mateix Món.
- Estan mancats de recursos econòmics tant per generar un procés de desenvolupament industrial i tecnològic, com per eixugar un deute extern asfixiant que els impedeix sortir del cercle viciós de la pobresa.

La situació del Tercer Mon permet elaborar aquesta llista de causes d'emigració:

Causes de les migracions	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ La recerca de treball ▪ La pobresa ▪ La manca de mà d'obra als països rics a causa de la baixa natalitat ▪ La superpoblació dels països pobres ▪ L'atur crònic als països pobres ▪ El rebuig vers algunes feines per part de la població dels països rics ▪ La possibilitat d'un futur millor per als fills ▪ La recerca de millors condicions de vida 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ La guerra ▪ L'existència de règims dictatorials als països subdesenvolupats ▪ La persecució policíaca ▪ La inestabilitat política, la violència i la inseguretat en molts països pobres ▪ L'integrisme en els països islàmics ▪ La seducció dels models de vida que mostren els mitjans de comunicació ▪ Les ànsies de viure l'aventura a noves terres

Com podeu veure les causes són de tipus diversos. Podríem classificar-les en **causes socioeconòmiques** (Atur, pobresa, millor futur, manca de mà d'obra als països rics, recerca de millor condicions de vida...) **causes socioculturals**

(seducció dels models de vida del Nord, integritisme, ànsies d'aventura, bon clima...) **causes polítiques** (guerra, règims dictatorials...) **catàstrofes naturals** (terratrèmols, huracans, sequeres...)

6.3 Tipus de moviments migratoris

Els moviments migratoris poden ser de diversos tipus. Cal distingir entre **moviments migratoris interiors** i **moviments migratoris exteriors**.

Els moviment migratoris interiors són aquells que es produeixen sense creuar les fronteres del propi país i es divideixen en:

- **Èxode rural.** Es tracta del desplaçament de persones del camp a la ciutat, buscant noves formes de vida que els permetin millorar les seves condicions. Aquest fenomen va ser molt important a Europa durant la Revolució Industrial. Actualment és habitual als països pobres on la gent abandona el camp desplaçant-se a les ciutats on creuen trobaran una bona feina i podran viure millor. Això no és així i la majoria acaben vivint en suburbis en condicions infrahumanes i contribuint al gran creixement de les ciutats dels països del Sud.
- **Èxode urbà.** Es tracta del desplaçament de persones de les ciutats a les zones rurals. Normalment aquestes persones busquen llocs més tranquils que les grans ciutats, on establir relacions personals més profundes que les que trobem a les ciutats, el contacte amb la natura, els habitatges més barats... Es tracta d'un fenomen habitual als països del Nord, on el model de vida urbana està una mica en crisi.
- **Els moviments pendulars.** Són propis dels països del Nord i es tracta dels desplaçaments diaris de casa a la feina al matí i de la feina a casa al vespre. S'anomenen així perquè el moviment d'aquest contingent de treballadors, és el mateix que genera un pèndul.

Els moviments migratoris exteriors són aquells que impliquen abandonar el propi país i dirigir-se a una altre. Es divideixen en:

- **Migracions transoceàniques.** Són aquells desplaçaments que han portat a l'home a creuar els grans oceans en diferents moments de la història.
- **Migracions de treball.** Es consideren migracions de treball tots aquells moviments de persones motivats per raons laborals. La recerca d'una feina que permeti viure amb dignitat és la causa profunda de la majoria de fenòmens migratoris, sobretot a l'actualitat.
- **Migracions forçoses.** Protagonitzades pels refugiats i exiliats polítics. Es tracta de persones que es veuen forçats a abandonar els seus països ja que se senten amenaçats i la seva vida pot córrer perill per amenaces de geneocidi, conflictes bèl·lics, dictadures...

6.4 Els fluxos migratoris actuals.

Dés dels orígens de la Humanitat, grups de persones s'han desplaçat d'un lloc a un altre de la Terra, per motius diferents:

- Cercar nous territoris, amb caça abundant: **Paleolític**

- Instal·lar-se en les millors terres de conreu: **Neolític**
- Acumular riqueses i poder: **egipcis, mesopotàmics, perses, grecs** i els **romans**, que seran els primers a crear un imperi amb la voluntat, no només d'espoliar els pobles conquerits, sinó de culturitzar-los i imposar-los el llatí com a llengua comuna.
- Desplaçament dels **pobles germànics** d'Europa central, cap al Sud, envaint i aniquilant l'Imperi romà. (s. III dC: Onades migratòries de l'Àsia).
- La "guerra santa" predicada per Mahoma, provocarà l'expansió del **poble àrab** per l'Orient Mitjà, fins al riu Indus, a l'Est, i per tot el nord d'Àfrica, fins a Espanya a l'Oest. (Edat Mitjana)
- El **descobrimet d'Amèrica** i la promesa de terres i fortuna va portar molts europeus cap a Amèrica en diverses onades i durant quatre segles.
- **L'Imperialisme i la colonització de les terres d'Àfrica i Àsia** per part dels europeus a finals del segle XIX i principis del XX, van generar un fort corrent migratori de gent que es desplaçava a aquests territoris a fer fortuna explotant els recursos que oferien.
- La **Guerra Civil espanyola i la II Guerra Mundial** van suposar el desplaçament d'un important volum **d'exiliats i refugiats** per diferents països d'Europa. El mateix va succeir als anys 90 amb la Guerra dels Balcans o darrerament amb les intervencions militars a Afganistan i Iraq.
- La **recuperació econòmica d'Europa als anys 1960/1970** va comportar un volum important d'immigrants dels països del sud d'Europa (Espanya, Itàlia, Grècia i Portugal) cap a Centre i Nord d'Europa per treballar en aquelles feines que requerien poca preparació.
- **Actualment** estem vivint un període important pel que fa a l'arribada d'immigrants a Europa. Es tracta de **moviments migratoris de Sud a Nord, dels països pobres als països rics**. La població als països del Sud manté encara un important ritme de creixement. Les altes taxes de fecunditat i de natalitat d'Àfrica, d'algunes zones d'Àsia i de Sud Amèrica, fan que el volum de joves poc preparats i en edat de treballar sigui molt elevat. La situació econòmica d'aquestes àrees del món no permet oferir llocs de treball a totes aquestes persones. Per altra part, Europa i els EUA viuen el fenomen contrari. En aquestes àrees del món la natalitat i la fecunditat són molt baixes, l'esperança de vida ha crescut molt i la població s'envelleix per moments. Així doncs, un important nombre de persones abandona els països del Sud per dirigir-se al Nord. Mentre al Sud sobren treballadors al Nord falta mà d'obra per ocupar llocs de treball de baixa qualificació professional. Aquest fet sumat a les condicions que hem analitzat anteriorment fan que moltes persones abandonin els seus països i marxin cap a Europa sovint en viatges on poden arribar a perdre-hi la vida.

Sovint els països rics no accepten l'arribada de molts immigrants i han creat lleis d'estrangeria restrictives, que intenten controlar l'entrada de totes aquelles persones que no disposen de "papers" i són considerades "il·legals". En altres moments aquests mateixos països han intentat buscar formes per legalitzar la situació d'un contingent de població important dins les seves fronteres. Sovint, també, s'han viscut problemes de xoc i enfrontament cultural. Als immigrants els resulta difícil la integració, la nova llengua, els nous costums culturals, la compaginació d'una manera de viure diferent de la seva, el problema de la religió, el rebuig i el racisme d'algunes persones. En alguns moments es poden generar conflictes, però no oblidem que aquest fenomen migratori actual no és més que un mitjà de reequilibri de la població, entre el Sud i el Nord.

CONCEPTES DE DEMOGRAFÍA

Concepte	Definició	Fórmula
Natalitat (dades absolutes)	Nombre de nascuts vius en un lloc determinat i en un moment concret.	S'expressa en xifres absolutes.
Mortalitat	Nombre de morts en un lloc determinat i en un moment concret	S'expressa en xifres absolutes.
Creixement natural o vegetatiu	Diferència entre la natalitat i la mortalitat. Només entre nadius.	Cr. V. = Natalitat - Mortalitat
Taxa de natalitat [dades relatives]	Nombre de nascuts vius per a cada mil habitants de població en un lloc determinat i en un moment concret. Estudia els naixements en relació amb els habitants de la d'aquell indret, en grups de 1000 persones dins d'aquesta població.	$Tn = \frac{n^{\circ} \text{denascutsvius}}{\text{poblaciótotal}} \times 1000 =$
Taxa de mortalitat [dades relatives]	Nombre de morts per a cada mil habitants de població en un lloc determinat i en un moment concret.	$Tm = \frac{n^{\circ} \text{demorts}}{\text{poblaciótotal}} \times 1000 =$
Taxa de creixement natural o vegetatiu [dades relatives]	<ul style="list-style-type: none"> Diferència entre la taxa de natalitat i la taxa de mortalitat. 	$T \text{ cr.v.} = Tn. - Tm =$
Saldo migratori	Diferència entre el nombre d'emigrants (els que marxen) i d'immigrants (els que arriben) d'un lloc concret en un moment concret. Quan els emigrants són més que no pas els immigrants, el saldo migratori és negatiu. Quan els immigrants són més que els emigrants, el saldo migratori és positiu.	Sm = nº emigrants +/- nº immigrants
Creixement real	Diferència entre el creixement natural i el saldo migratori	$Cr = \text{creix.natural} +/- \text{saldomigratori.}$
Taxa de mortalitat infantil	Nombre d'infants morts abans de fer una any en relació al nombre total de naixements multiplicat per mil.	$Tmi = \frac{n^{\circ} \text{denensmenorslanymorts}}{\text{totaldenaixements}} \times 1000$
Taxa general de fecunditat	Proporció, en tant per mil, entre els nascuts vius i les dones entre 15 i 49 anys (edat fèrtil). Fertilitat: capacitat de la dona de quedar embarassada. Fecunditat: nombre de fills que ha tingut una dona.	$Tgf = \frac{n^{\circ} \text{denascutsvius}}{\text{dones15 - 49anys}} \times 1000 =$
Taxa de fecunditat per edats	Proporció en tant per mil entre els nascuts vius de les dones d'un grup d'edat i el total de dones del mateix grup. S'acostumen a fer franges de 5 en 5 anys. Per exemple les dones entre 25 i 29 anys.	$Tfe = \frac{n^{\circ} \text{denascutsvius}(\text{grupedat})}{n^{\circ} \text{donesdelgrupd'edat}} \times 1000 =$
Taxa global de fecunditat	És el resultat de dividir la mitjana de les taxes de fecunditat per edat pel total de dones que tenen entre 15 i 49 anys.	$Tglf = \frac{\text{Mitjanataxesdefecunditat}}{\text{Totaldedones15 - 49anys}} =$

Índex Sintètic de fecunditat	Indica el nombre mitjà de fills d'una dona al llarg de la seva vida , suposant que es mantingui constant la fecunditat de cada grup d'edat. Quan l'ISF és inferior a 2.1 es considera que no es reemplacen les generacions per creixement vegetatiu.	$ISF = \frac{Taxa\ global\ fecunditat \times 35}{1000} =$
Taxa bruta de reproducció	És la relació entre el nombre de filles que té una generació de dones i la quantitat de dones que la formen.	$Tbr = \frac{n^{\circ}\ de\ filles}{n^{\circ}\ de\ dones} =$
Taxa neta de reproducció	Taxa bruta de reproducció menys les dones mortes abans de tenir un fill. Si aquesta taxa és inferior a 1 no es garanteix el relleu generacional.	$Tnr = Taxa\ bruta - dones\ mortes\ abans\ de\ parir\ el\ primer\ fill =$
Taxa d'envelliment	Percentatge de persones de més de 65 anys d'entre el total de la població	$Te = \frac{Persones\ de\ +\ 65\ anys}{Total\ de\ població} \times 100 =$
Índex d'envelliment	Relació entre el nombre de persones de més de 65 anys i el de joves d'entre 0 i 14 anys. Mes proper de 1 o menor de 1 millor. Mes gran de 1 pitjor, ja que + gent gran hi ha.	$Ie \uparrow \frac{n^{\circ}\ de\ persones\ de\ més\ 65\ anys}{n^{\circ}\ de\ persones\ de\ 0\ a\ 14\ anys} \uparrow$
Taxa de dependència	Mesura la relació entre la població adulta i la constituïda per vells i joves. Una taxa de dependència elevada vol dir molta població adulta productiva econòmicament.	$Td \uparrow \frac{població\ entre\ 15\ i\ 64\ anys}{població\ major\ 65\ anys\ (més)\ població\ menor\ 15\ anys} \uparrow$
Esperança de vida	És la mitjana d'anys que pot esperar viure una persona en el moment de néixer o a partir d'una determinada edat.	

Cens: document modern que mostra dades recents (cada 5 anys) sobre els

Registre civil: mostra dades de naixements. Pobles petits no tenen jutjats, on s'ubica el registre, així que han de mobilitzar-se a altres ciutats que en tinguin. També mostra els casaments i els divorcis.

Índex Sintètic de fecunditat: Pot passar que si no arriba el seu índex de fecunditat, la població disminuirà

Taxa bruta de reproducció: es calcula per fer previsions, hi haurà moltes o poques dones?

Problema amb l'envelliment en aquesta societat hi ha mes gent gran que jove. I això no permetre cotitzar per fer front a les necessitats de la gent gran. I difícilment serà una societat progressista, sense idees reformistes...

Taxa de dependència Aquesta taxa es reinstal·len la mitjana de temps per la jubilació. Si hi ha mes persones en jubilació i menys que cotitzin, hi haurà un problema ja que crea una dependència de la gent major jubilada.

Fertilitat: concepte biològic

Fecunditat: concepte sociològic o demogràfic.

Natalitat: nombre de fills vius nascuts.

Fecunditat: possible nombre de fills.

Efecte estructura: estructura de la pròpia població que fa que la mortalitat augmenti fruit de l'envelliment de la població

Problema societat envellida: gran despesa econòmica pagament de les pensions